

1. Nguyễn Việt Hùng - Nghi lễ trưởng thành và kiểu truyện dũng sĩ

Mô tả: Kiểu truyện dũng sĩ có hình thức nguyên thủy chìm ẩn trong nghi lễ, phong tục của các dân tộc. Các câu chuyện không đơn thuần là những chiến công của những người anh hùng trong các cuộc chiến tranh thị tộc, ở buổi đầu thời kì dựng nước. Chúng có cội nguồn sâu xa trong nghi lễ dân gian, tiêu biểu là nghi lễ trưởng thành và các tín ngưỡng liên quan đến sản xuất nông nghiệp. Điều đó lí giải tại sao, vùng Trường Sơn- Tây Nguyên, qua mấy nghìn năm lịch sử, có ít những anh hùng dân tộc nhưng kho tàng truyện cổ của họ thì tràn đầy những trang hào hùng, đầy những biểu tượng dũng sĩ cao đẹp và kì vĩ. Với một hình thức tư duy vừa nguyên hợp lại vừa hết sức đơn giản, thì người ta cho rằng người cầm nổi cái lao, giương nổi cánh cung, bắn được con thú là những người “dũng sĩ”. “Dũng sĩ”, với ý nghĩa là những con người trưởng thành, đủ sức đương đầu với những thử thách, có sức mạnh và lòng dũng cảm để bảo vệ cộng đồng. Và trong bản thân mỗi con người trưởng thành đó, vượt qua nỗi sợ hãi của những thử thách họ cũng mang trong mình niềm tự hào, vinh dự của những chàng dũng sĩ. Nhưng chúng tôi cũng nhận thấy, truyện cổ phản ánh thực tại đã có sự biến đổi. Hiện tại không hoàn toàn trung thành như tồn tại vốn có của nó và như sự phản ánh trong lịch sử. Hiện thực đó được phản ánh theo quy luật của sáng tạo nghệ thuật- sáng tạo văn học dân gian.

Link: <http://nguvan.hnue.edu.vn/Nghi%C3%AAn-c%E1%BB%A9u/p/208>

2. Trần Lê Bảo - So sánh thần thoại mặt trời của việt nam, trung quốc và nhật bản

Mô tả: Từ xa xưa các cộng đồng dân tộc trên thế giới đã biết dùng tưởng tượng, mượn tưởng tượng sáng tạo cho mình những kho tàng thần thoại bay bổng và phong phú. Thần thoại mặt trời rất phổ biến và khá độc đáo trong kho tàng thần thoại của nhiều nước trên thế giới trong đó có ba nước Việt Nam, Trung Quốc và Nhật Bản. Nghiên cứu so sánh thần thoại mặt trời của ba nước không những có thể thấy được sự tương đồng của “các hình thái ý thức xã hội đã được trí tưởng tượng chế biến đi một cách vô ý thức”(1) mà còn có thể thấy được sự khác biệt của “hệ thống những quan niệm hoang đường về thế giới...”(2). Trên cơ sở những nét tương đồng và dị biệt ở thần thoại mặt trời của ba nước, bài viết lí giải nguyên nhân và ý nghĩa của những hiện tượng trên, đặc biệt là môtip mặt trời lặn và mọc, môtip người anh hùng chinh phục mặt trời.

Link: <http://nguvan.hnue.edu.vn/Nghi%C3%AAn-c%E1%BB%A9u/V%C4%83n-h%E1%BB%8Dc-d%C3%A2n-gian/p/1764>

3. Bộ bốn sử thi chương ở thái lan, Lào, Việt Nam – điểm chung cội nguồn tác phẩm

Mô tả: Sử thi về nhân vật Chương có nhiều dị bản với các tên gọi như sử thi Chương Han, Khun Chường, Thao Ba Chương, Thao Hùng hay Chương..., gọi chung là sử thi Chương[1], là một tác phẩm rất nổi tiếng, được lưu truyền phổ biến không chỉ ở dân tộc Thái Việt Nam, mà còn có mặt rộng khắp trong cộng đồng người Thái ở Thái Lan, Lào, Myanmar, Nam Trung Quốc... Đây là một bản sử thi có giá trị lớn về nội dung, nghệ thuật, được các chuyên gia nghiên cứu sử thi đánh giá cao, coi đó là một trong những kiệt tác hàng đầu của văn học dân gian Đông Nam Á lục địa.

Chỉ xét riêng ở Thái Lan, Lào, Việt Nam thì đã có một bộ bốn tác phẩm sử thi Chương là: Thao Hùng hay Chương (Thao Ba Chuong); Thao Yi Ba Chuong; Chương Han; và Khun Chường. Có thể kết luận đây là những tác phẩm “cùng chung một cội nguồn”,

dẫn đến có nhiều nét tương đồng về nội dung, cốt truyện, và nhân vật. Bài viết này của chúng tôi góp phần minh chứng điều đó.

Link: <http://nguivan.hnue.edu.vn/Nghi%C3%AAAn-c%E1%BB%A9u/V%C4%83n-h%E1%BB%8Dc-d%C3%A2n-gian/p/266>

4. GS.TS Vũ Anh Tuấn - *Vai trò thể loại trong khoa học văn học dân gian và vấn đề phân tích tác phẩm văn học dân gian từ góc nhìn thể loại*

Mô tả: Trong khoa học văn học, văn học dân gian là một loại của nghệ thuật ngôn từ. Tuy nhiên, nếu vấn đề thể loại trong văn chương viết chủ yếu thuộc phạm trù thẩm mỹ thì với văn học dân gian, mỗi thể loại lại là một kết cấu nghệ thuật mang tính lịch sử. Do đó, vấn đề phân tích tác phẩm văn học dân gian từ góc nhìn thể loại phải xuất phát từ nguyên lý cho rằng : “Trong văn học dân gian, thể loại là cái đơn vị cơ bản mà mọi công việc nghiên cứu đều phải xuất phát từ đó” (V.Ia.Prop). Từ góc nhìn thể loại, việc phân tích đánh giá thẩm mỹ từ cấu trúc đến nội dung và phong cách nghệ thuật các tác phẩm văn học dân gian đều phải được đặt trong một trường hoạt động thực tiễn lịch sử cụ thể thuộc về một thể loại; trong đó các hình thức - ý tưởng ở mọi cấp độ đều phải được giải mã trong một trường liên tưởng ngữ nghĩa thuộc về một truyền thống văn hóa thẩm mỹ của một dân tộc.

Link:

<http://nguivan.hnue.edu.vn/Nghi%C3%AAAn-c%E1%BB%A9u/V%C4%83n-h%E1%BB%8Dc-d%C3%A2n-gian/p/2295>

5. Lã Nguyên - *Cái đẹp của thiên nhiên và phong cảnh trong ca dao truyền thống*

Mô tả: Mỗi dân tộc tồn tại đều có diện mạo riêng của mình. Diện mạo ấy thường bộc lộ rõ rệt nhất trong văn hóa, tức là trong cách sinh hoạt, cách ứng xử của con người trong quan hệ với chính mình, với tự nhiên và với xã hội. “Văn hóa là hệ thống ứng xử của con người với thiên nhiên và xã hội, trong hoạt động sinh tồn và phát triển của mình” (Hà Văn Tấn) (1). Trong diện mạo ấy có những nét độc đáo, chỉ riêng dân tộc có, nhưng cũng có những nét giống hoặc gần gũi với các dân tộc khác. Nghiên cứu diện mạo hay bản sắc văn hóa dân tộc trước hết không phải đi tìm cho được nét khác biệt của dân tộc mình với dân tộc khác, vì điều này đòi hỏi sự hiểu biết rất lớn, mà chính là nhận diện cho được chân dung văn hóa của dân tộc mình, xác định cho được những nét nổi bật đã tạo nên diện mạo văn hóa của dân tộc. Bản sắc văn hóa của dân tộc được cấu thành từ nhiều yếu tố, trong đó có thị hiếu thẩm mỹ, quan niệm về cái đẹp. Sáng tác dân gian là một căn cứ đáng tin cậy, dựa vào đó có thể nhận ra phần nào đặc điểm ý thức thẩm mỹ của người Việt. Tìm hiểu cái đẹp trong ca dao là một cách tiếp cận, một con đường nhằm đến mục tiêu nhận thức đầy đủ hơn tính cách của người Việt và xa hơn là diện mạo của văn hóa dân tộc.

Link:

<http://nguivan.hnue.edu.vn/Nghi%C3%AAAn-c%E1%BB%A9u/V%C4%83n-h%E1%BB%8Dc-d%C3%A2n-gian/p/275>

6. Ths. Nguyễn Thị Hương - *Truyền thuyết và lễ hội hay mối liên hệ linh hồn và thể phách*

Mô tả: Cha Leopold Cadiere khi nghiên cứu về tín ngưỡng của người Việt đã từng nhận xét: "Người Việt ở các giai tầng xã hội, tâm thức tôn giáo thể hiện một cách

mãnh liệt và chế ngự toàn thể cuộc sống (...) Tôn giáo người Việt thế đấy, với những đỉnh cao vừa vượt lên tới được các tôn giáo thượng đẳng nhưng không mang theo toàn bộ nội dung hiện có, vừa gần gũi, thậm chí, qua các thực hành tín ngưỡng, gần như trộn lẫn với những hình thái tôn giáo sơ thủy của các dân tộc sơ khai rừng núi hoang dã, tầng tầng lớp lớp chất chứa lắng đọng qua quá trình lịch sử thăng trầm, tình cờ tích lũy theo từng cụm quần cư nòi giống, vay mượn đủ thứ nhiều khi còn chưa thích ứng nhuần nhuyễn" [L.Cadiere. 19-20]. Những quan sát trên đã phần nào nói lên được sự đa dạng, phức tạp của tín ngưỡng người Việt. Trong hệ thống thờ tự và niềm tin dân gian, dường như ở đâu cũng có thần linh ma quỷ sẵn sàng ban phúc hay giáng họa cho con người. Và để cầu xin những mục đích hết sức thực dụng cho đời sống nhân sinh vốn nhọc nhằn, người ta sẵn sàng suy tôn đủ dạng thần linh ở nhiều vị trí và nguồn gốc khác nhau: thiên thần, nhân thần, anh hùng dân tộc, thần linh có nguồn gốc ngoại lai. Trường hợp thờ cúng Huyền Thiên Trấn Vũ, một vị thần của Đạo Giáo, xuất hiện từ đời nhà Tùy đã sâu gốc bèn rễ trong tín ngưỡng dân gian là một ví dụ sinh động minh chứng cho nhận xét trên. Tuy nhiên, việc một vị thần nào đó khẳng định được vai trò của mình trong niềm tin dân gian cần rất nhiều yếu tố: đền điện thờ, nghi thức tế lễ, lễ hội và để cho những yếu tố trên đạt được tính thiêng thì chắc chắn không thể thiếu hệ thống truyền thuyết được sàng lọc, sáng tạo thêm theo thời gian. Chính vì vậy, nghiên cứu một hiện tượng tôn giáo- tín ngưỡng nào đó thì không thể quên hai phạm trù này. Nó tồn tại trong mối quan hệ cộng sinh, tương trợ, hay cao hơn, chính là thể xác và linh hồn trong một cơ thể tâm linh trọn vẹn. Nghiên cứu về Đền Sái ở vùng đất Đông Anh sẽ giúp cho chúng ta thấy rõ mối quan hệ này.

Link:

<http://nguvan.hnue.edu.vn/Nghi%C3%AAn-c%E1%BB%A9u/V%C4%83n-h%E1%BB%8Dc-d%C3%A2n-gian/p/242>

7. Lã Nguyên - **Gilgamesh – sử thi anh hùng cổ xưa nhất thế giới**

Mô tả: Trên thế giới từ trước đến hết thế kỉ XX hể nói tới văn học sử thi thế giới, hầu hết đều lấy văn học cổ đại Hy Lạp làm khởi điểm. Ở Việt Nam, cho đến nay, trong các bộ giáo trình lí luận văn học ở đại học, cũng như SGK phổ thông, mỗi khi nói đến thể loại sử thi, người ta đều nhắc đến các tác phẩm vĩ đại như Iliade, Odysee của Hy Lạp, Ramayana, Mahabharata của Ấn Độ, mà ít khi nhắc đến Gilgamesh, sử thi thời kì Sumer, vùng Lưỡng Hà. Đây là tác phẩm sử thi anh hùng cổ xưa nhất thế giới của Babylon, thuộc văn hóa Lưỡng Hà. Nội dung kể truyền thuyết về vị vua Uruc, sống vào khoảng 2700 đến 2500 năm trước Công nguyên, văn bản có sớm hơn văn bản được coi là sớm nhất trước nay khoảng 400 năm. Văn bản sử thi được ghi bằng bốn thứ tiếng, được khắc trên những tấm đất sét. Nó xuất hiện vào thời vương triều Ur thứ ba, ghi bằng văn tự hình nêm. Vào khoảng 2150 đến 2000 năm trước công nguyên, sau đó lưu truyền đến thời Babylon cổ đại.

Link:

<http://nguvan.hnue.edu.vn/Nghi%C3%AAn-c%E1%BB%A9u/V%C4%83n-h%E1%BB%8Dc-d%C3%A2n-gian/p/233>

8. Ths. Phạm Đăng Xuân Hương - **Phân tích giá trị ngôn ngữ nghệ thuật của tác phẩm văn học dân gian các dân tộc thiểu số**

Mô tả: Văn học trước hết là nghệ thuật sử dụng ngôn từ. Bởi vậy, bàn về một tác

phẩm văn học không thể né tránh việc tìm hiểu phương diện ngôn ngữ. Ấy vậy mà tâm lí chung của các nhà nghiên cứu khi phân tích tác phẩm văn học dân gian các dân tộc thiểu số là né tránh hay tạm hài lòng với việc tìm hiểu chỉ một vài giá trị ngôn ngữ của tác phẩm mà thôi. Lý do rất đơn giản: bởi đây là tác phẩm văn học dân tộc thiểu số mà các nhà nghiên cứu, đa phần là nhà nghiên cứu người Kinh chỉ có điều kiện tiếp xúc với tác phẩm thông qua bản dịch sang tiếng phổ thông của những dịch giả thời hiện đại. Việc có thể nghiên cứu trực tiếp trên văn bản ghi chép tiếng địa phương, hay trực tiếp nghe hát kể bằng tiếng dân tộc, đối với các nhà nghiên cứu hiện nay vẫn còn là một công việc khó khăn và chưa phổ biến.

Link:

<http://nguvan.hnue.edu.vn/Nghi%C3%AAn-c%E1%BB%A9u/V%C4%83n-h%E1%BB%8Dc-d%C3%A2n-gian/p/211>